

Japonların olağanüstü bir sabır ve özenle yetiştirdikleri asırlık minyatür ağaçcıklara (Bonsai), günümüzde milyonlarca lira değer biçiliyor.

BONSAİLER

Japonlar, Bonsai yetiştirmeyi çocuk eğitimi ile kıyaslarlar. Çünkü bu küçük ağaçların yetiştirilmesi, aynı ölçüde zordur. Bu zorluk, işin daha başında, ağacın dikileceği toprak ya da seramik saksıyla başlar. Bu kaplar, başlangıçta çok küçük olmalıdır. Çünkü kabın büyüklüğü, kökün gelişmesini etkileyecektir. Kap ne kadar küçük olursa (içine bir tohumun ekilebileceği parmak ucu kadar), kökleri, o kadar az toprak, su ve besin elde edeceklerdir. Cüce ağaç yetiştirilmesinde asıl olan budur.

Ama bu, ağacı küçük tutabilmek için, ona besin vermemek, onu aç bırakmak anlamına

AKÇAĞAÇ

Boy : 35 cm.

Yaş : 35 yıl.

gelmemelidir. Ağaç ne kadar besine gereksinim duyuyorsa, elde etmelidir. İyi bir Bonsai, güçlü ve sağlıklıdır. Yoksa, içlerinden bir çoğu yüzyıl ya da daha fazla nasıl yaşayabilirlerdi? Ağacın türüne göre her 2-7 yılda bir, kabı değiştirilmelidir. Ama yeni kabı da, öncekinden yalnızca 1-2 cm. kadar daha büyük olmalıdır. Yetişmiş ağaçların yassı saksıları bile, yalnızca 30-50 cm. büyüklüğündedirler.

Bu cüce ağaçların yetiştirilmesinde güneş de çok önemlidir. Alp bitkilerinin fazla boy atmalarından da izlenebildiği gibi, güçlü ultraviyole ışınları büyümeyi yavaşlatırlar. Bu yüzden, saksısı değiştirilen ve budanan bonsai, hemen güneşe konur. Ölçülere tam uyması gereken toprak karışımlarının hazırlanması da çok özen ve sabir ister: Örneğin; 1/3 humus ya da bitkisel toprak, iri kum, granit gibi ayrılmış ana kayaç, 1/6 turbiye (torf) ya da lülecl çamuru (lem).

Budama başlı başına bir bilimdir. Doğada bitkinin toprak altı ve toprak üstü kısımları esit oranlardadır. Bonsai'nin de kökü ile gövde, dal ve yaprakları arasında dengeli bir oran olmalıdır. Kök budandığında, dalların sayısı da buna uygun olarak azaltılmalıdır. Bu iş öyle zordur ki; Japonya'da budama için özel uzmanlar yetiştirilmektedir. Yapraklı ağaçların yaprakları ilk yazda yarıya indirilmelidir. Böylece giderek daha küçük yapraklar yetişirler. Örneğin, bir Akçağaç yaprağı, normal olarak el ayası büyüklüğündeyken, sonunda bir tırnak büyüklüğü kadar küçülmüştür. Yaprığın, küçük köke oranı sağlanmalıdır. Yetişmiş bir Bonsai 30-60 cm. büyüklüğündedir. Dev Bonsai'ler 80 cm. ye kadar ulaşabilirler. Bir de minyatür Bonsai'ler vardır; bunlar 8 cm. den daha uzun olmazlar.

KIRMIZI AKÇAAĞAÇ

Boy : 60 cm.

Yaş : 75 Yıl.

Bir Bonsai'nin yoğun bir uğraş gerektirdiği açıktır. Sulaması bile başlı başına bir iştir : Su ne fazla, ne az verilmeli; burada havanın nemli, ısısı, mevsim ve ağaçlığın yeri göz önünde bulundurulmalıdır. Bir Bonsai meraklısı, ağaçcıklarına her sabah saat 8.00-10.00 arasında, her birine bir yemek kaşığı kaynamış ılık su vererek sulamalıdır. Yazın ya da sıcak günlerde ikişer kaşık gerekir. Bu titizlik abartma değil, gerekliliktir. Çok sıcak günlerde ağaca, ayrıca yağmur suyu püskürtülmelidir. (Bu iş için bir parfüm spreyi kullanılabilir). Yağmur suyu bulunamazsa, çeşme suyunu 3-4 gün dinlendirerek, klorunun oturması sağlanmalıdır. Çünkü Bonsai, kimyasal maddelere karşı alerjik bir tepki gösterir. Bu nedenle, yalnızca organik gübrelerle gübrelemelidir: Örneğin, kaba öğütülmüş kolza, boynuz talaşı, kemik, kan ve balık unu, tahta ve saman külü.

Kuramsal olarak, ormanlarımızda ve bahçelerimizde yetişen ağaçlar ve çalılıklar, Bonsai olarak yetiştirilebilirler. Ama deneysel olarak gerekli bilgilerden yoksunuz. Japonya'da bu minyatür ağaçlar aşağı yukarı 850 yıldan beri yetiştirilmekteler. Avrupa'da, yalnızca bir-

kaç yıldan bu yana bilinmektedir. Bir Bonsai'nin bir ölçüde görünebilir olması için en az 5 yıllık olması gerekir. Bu yaşlardaki bir Bonsai henüz iyi bir örnek olmaktan uzaktır. Böyle genç Bonsai'ler, yaklaşık 15.000 TL. karşılığında elde edilebiliyor. Ancak her geçen yıl bu fiyatlara, oldukça yüksek miktarlar ekleniyor. 10 yıllık bir Kayın Ağacının fiyatı 70-75.000 TL. dir. 100 yaşından sonra bu ağaçcıklar antika değerine ulaşırlar. 150 yaşında, çok güzel örnekler 3-4 milyon değerindedirler. Çok eski Bonsai'ler Japonya'da ailenin en değerli malı sayılmaktadırlar.

Buna karşın, parasal değer, ikincil önem taşır. Bonsai, başlangıçta derebeylerinin, dinlendirici zaman geçirmelerini sağlayan bir uğraştı. Daha sonra Japonlar kendilerini, küçücük saksılara ağaçları dikmeye ve yetiştirmeye adanmışlardır. Japon ile Bonsai arasında yakın bir bağ vardır. Uzak-Doğu yaşam anlayışı, oluş ve gelişme sürecini derinden hisseder. Zen-Budizm inananları, insan ve doğa arasındaki yetkin uyuma erişmeye çabalarlar.

Bu yetkinlik çabası, Japonya'da yabancı, el değmemiş doğayı gözlerden ve evlerden uzak

ARDIÇ

Boy : 80 cm.

Yaş : 120 yıl.

JAPON ELMASI

Boy : 60 cm.

Yaş : 45 Yıl.

tutma isteğine yol açmıştır. Bu tutumu bugünün Japonya'sında da görmekteyiz; bizim anlayışımızla görünüm çok güzel olsa bile, bu görünüme bakan, geniş panorama pencereleri yoktur. Bu cüce ağaçların yetiştirilmesinde ve bakımındaki kendini adayış ve nerdeyse insan üstü sabrı da aynı yetkinlik istemi açıklamaktadır. Bonsai'ler çay masaları için dekorasyon parçaları değildirler; onlarda, ince işlenmiş, ama yine de doğal olan doğaya tapınılır. Bir keresinde, bir Bonsai ustası şöyle demişti: "İyi bir Bonsai, doğanın kendisinden daha doğal olmalıdır." Bu yüzden, Barok türü bahçelerde görülebilen hayal ürünlerine hiç bir zaman yer verilmez.

Bir Japon için Bonsai, insanı güzel bir biçim yaratmaya özendirir canlı bir sanattir. Yakın zaman önce Japonya'da Bonsai ormanları da oluşturuldu. Doğada ağaç türlerinin biraraya geliş nasılsa, aynı düzeni koruyarak saksılarda bir çok ağaçlık birden yetiştiriliyor. Bonsai'nin, Japon yaşamının bütünleyici bir parçası olduğunu burada da görüyoruz. Japonların çift sayılarla araları hoş değildir. Dört sayısından özellikle kaçınırlar, çünkü dört ölümlü simgeler. Yalnızca iki sayısını severek kullanırlar. Bonsai'lerde tek bir kökten ikiz gövdenin büyümesine izin verirler. Ama bunun dışında, ağaçlar tek sayılarda dikilirler ya da bir kökten tek sayıda gövde çıkabilir.

NAMLUDAN ÇIKAN MERMI ÇEKİRDEĞİ

San Diego'daki bir özel fotoğraf yarışmasında birincilik ödülü alan bu resimde, 38 kalibrelik bir tabancanın namlusundan çıkan ve saniyede yaklaşık 350 m. hızla hareket eden bir mermi çekirdeği görülmektedir. Saniyenin 10 milyonda biri kadar bir sürede ışık veren bir flaşla çekilen bu resimde mermi, namludan çıktıktan sonra henüz 10 cm. yol almıştır. Resimde mermi çekirdeğinin hemen yukarısında görülen açık renk kırıklı çizgiler, yanan baruttan oluşmuştur. Resim, Amerikalı fizikçi William G. Hyzer tarafından bir ayna kullanılarak çekilmiştir. (Kuşkusuz, aynanın parçalandığını söylememiz gereksiz.)

SCIENCE 82'den

Bonsai, saksıdaki ağacın ötesinde, kaba büyüklükleri güçsüz kılıp, öze bakışı keskinleştiren bir dünya görüşünü simgeler.

P.M.'den Çev: GÜL NAYIR